

Maja Kerneža

Dr. Metka Kordigel Aberšek

Strip – metoda, ki fantom omogoča uspešnejšo interpretacijo mladinskega literarnega besedila

Kratki znanstveni članek

UDK: 37.015.31:028.5-055.15

POVZETEK

Pri usvajanju bralne pismenosti so uspešnejše deklice. Strip bi lahko dečkom kot metoda interpretacije omogočal globlje zaznavanje, razumevanje in vrednotenje mladinskega literarnega besedila ter jim pomagal izraziti svoje literarnorepcijsko doživetje. Glavna metoda raziskave je študija primera, uporabljene pa so bile številne jezikovne motivacije. Po seznanitvi s stripom so učenci novo znanje uporabili za zaznavanje besedilnih informacij, skritih v didaskalijah, literarni svet pa so razširili s pomočjo pretvorbe besedila v stripovsko obliko. Raziskava temelji na kvalitativnih metodah literarnodidaktičnega raziskovanja. Primanjkljaj dečkov smo uspešno nadoknadili, v nekaterih primerih so bili celo uspešnejši kot deklice, način dela pa je ustrežal tudi deklicam.

Glavne besede: bralna pismenost, strip, recepcijska zmožnost, razlike med spoloma, fantje

Comics – a Method that Allows Boys Deeper Experience of Children’s Literature

Short scientific article

UDK: 37.015.31:028.5-055.15

ABSTRACT

In the acquisition of reading skills girls are more successful than boys. As a method of interpretation comics could allow boys a deeper perception, understanding and evaluation of youth literary texts, and help them to express their literary perception experience. The main research method is case study with a number of linguistic motivations used. After getting acquainted with the comics, the students applied new knowledge to detect textual information embedded in stage directions, and expanded their literary worlds by converting texts into comic form. The research is based on qualitative research methods of literary

didactic research. Boys' deficits were successfully compensated – in some cases they were even more successful than girls, and the method of work also suited girls.

Key words: reading literacy, comics, receptive competence, gender differences, boys

Uvod

Ljudje se razlikujemo. Na eno od razlik opozarja tudi raziskava PISA 2009 (OECD Pisa 2009 – Prvi rezultati 2010; Plevnik 2010) ki je v preizkusu bralne pismenosti pokazala nižje dosežke dečkov kot deklic, v Sloveniji pa je razlika med spoloma še večja kot v OECD in EU.

Bralno pismenost raziskava PISA (2010, 7) pojmuje kot *»razumevanje, uporabo, razmišljanje o napisanem besedilu ter zavzetost ob branju tega, kar bralcu omogoča doseganje postavljenih ciljev, razvijanje lastnega znanja in potencialov ter sodelovanje v družbi«*.

Tako definirana je bralna pismenost kompetenca, ki je ključna za uspešnost v šolskem in kasnejšem življenju posameznikov v sodobni civilizaciji tako deklic kot dečkov. Spol, poleg bioloških postavk, oblikujejo tudi dejavniki na institucionalni ravni – potemtakem tudi v šoli. Omenjeni dejavniki vključujejo socialno-kulturne spremembe spolnih vlog in pričakovanj ter se s spremembami v družbi stalno spreminjajo (Buchmann et al. 2008).

Kako torej fantom v šoli pomagati, da bodo pri usvajanju bralne pismenosti uspešnejši? Kavanagh (2007) predlaga, da se fantom omogoči, naj sami izberejo način reševanja nalog, ki naj vključujejo sodelovalno učenje in timsko delo. To naj vsebuje čim več aktivnosti, ki izkoriščajo njihovo energijo. Teme naj bodo privlačne, prav tako pa je potrebno upoštevati, da fantje raje berejo nefantastična besedila, stripe, revije in knjige, ki govorijo o tem, kako kaj narediti. Usmerjati jih je potrebno k ustvarjanju avdio in e-knjig ter spletnih strani. Brozo et al. (2008) kot načine, ki lahko pomagajo k splošnemu izboljšanju rezultatov PISE, navajajo povečan dostop do gradiva, povečanje ravni znanj in spretnosti ter izboljšano motivacijo. To lahko po mnenju Kottke (2006) dosežemo tudi s tem, da učenci znotraj rednega učnega načrta raziščejo svoje osebne interese in jih vključijo v branje. King in Gurian (2006) opisujeta projekt šole v Koloradu, s pomočjo katerega so v enem letu s pomočjo uporabe fantom prijaznejših didaktičnih metod uspešno premostili razlike med spoloma, istočasno pa so se izboljšali tudi dosežki deklet. To so dosegli z vključevanjem izkustvenih in kinestetičnih priložnosti za učenje, s prostorsko-vizualnimi reprezentacijami, ki so predstavljale podporo pismenosti; fantom so omogočili, da sami določijo teme, ki jih pritegnejo, jim nudili pomoč pri domačih nalogah; ustvarili so učno okolje, v katerega je bil vključen samo en spol; osmišljali so branje in pisanje ter iskali moške vzornike.

Predvidevamo, da bi na podoben način lahko premostili razlike med spoloma tudi pri pouku književnosti v slovenskih šolah, kjer so razlike med bralnimi dosežki in interesi za branje med dečki in deklicami še posebej izstopajoče.

Večina projektov, usmerjenih v izenačevanje bralne kompetence dečkov in deklic, izbira rešitve na ravni diferenciacije bralnega pouka in zagotovo ni dvoma, da je tudi reševanje problema (ne)uspešnosti fantov pri književni vzgoji v okviru pouka slovenščine treba iskati po poti diferenciacije in individualizacije. Diferenciacijo bralnega pouka je mogoče izvajati po dveh modelih – vsebinsko-tematskem in didaktično-metodičnem modelu (Pečjak 2011b).

Vsebinsko-tematska diferenciacija ima med strokovnjaki kar veliko zagovornikov. Tako omenjajo, da naj bi višji interes za branje (Pečjak in Bucik 2004), ki ga kažejo dekleta, rešili z izborom tistih vrst besedil, ki fante zanimajo in s tem pritegnejo (Pečjak et al. 2010). Tudi Gambell in Hunter (2000) poudarjata, da je dejavnik, ki v največji meri ločuje spola, zvrst bralnega gradiva. Fantje raje berejo stripe, humoristično čtivo, grozljivke, revije in časopise, dekleta pa pustolovske knjige (Worthy et al. 1999; Merisuo Storm 2006; Van Ours 2008; Ujiie in Krashen 1996). Zavračanje branja, ki ga pogosto opažamo pri fantih, tako ni nekaj, kar bi veljalo za vsa besedila, le berejo radi tista besedila, ki običajno niso vključena v pouk, a bi morala biti, saj bi z diferenciranim branjem fantje brali več. To pa je potrebno za razvoj temeljnih bralnih spretnosti (Merisuo Storm 2006; Guthrie et al. 2007; Taylor 2004), saj zaradi večjega bralnega interesa učenec pogosteje in dalj časa bere (Pečjak 2011a).

Vsebinsko-tematski model je pri pouku književnosti mogoče uporabiti le v omejenem obsegu (v okviru domačega branja, bralne značke in občasne diferenciacije na ravni učencem bližnjih literarnih interesov). Proti vsebinsko-tematskemu modelu kot generalnemu pristopu pri pouku književnosti govori kar nekaj resnih argumentov: literarnovzgojni kurikulum v okviru kurikula za slovenščino je naravnan procesno. To pomeni, da razvija posamezne segmente recepcijske zmožnosti, da razvija (s)poznavanje nacionalnega in civilizacijskega kanona ter da razvija literarne interese tako pri dečkih kot pri deklicah. Prav tako organizirana oblika izvajanja pouka slovenščine v 1. in 2. vzgojno-izobraževalnem obdobju ne predvideva delitve skupin. Opozoriti je treba tudi na poskus oblikovanja ločenega berila za dečke in za deklice. Šlo je za identičen izbor besedil, berili sta se razlikovali le po končnicah v didaktičnih navodilih, ki otroka nagovarjajo, in v barvi platnic učbenika – a ideja v slovenskem prostoru ni bila sprejeta in je naletela na veliko kritik.

Rešitve za doseganje enakovrednih rezultatov funkcionalne pismenosti in v tem kontekstu zmožnosti branja literarnih besedil je torej treba iskati v okviru didaktično-metodičnega modela diferenciacije književne vzgoje.

Interpretacija mladinskega literarnega besedila in metoda grafičnega ponazarjanja besedila

Metoda, ki bi fantom lahko pomagala pri uspešnejši interpretaciji literarnega besedila, bi lahko bila metoda grafičnega ponazarjanja besedila.

V okviru dvotirnega komunikacijsko-recepcijskega modela književne vzgoje lahko ustvarimo okoliščine, v katerih učenci nadomestijo morebiten recepcijskorazvojni primanjkljaj, mrežna strukturiranost učne ure pa zagotavlja razvijanje posameznih strukturnih elementov recepcijske zmožnosti. V tem procesu lahko uporabimo metodo grafičnega ponazarjanja besedila, s pomočjo katere vizualiziramo razmerja med skupinami besedilnih informacij in upovedujemo povezave med posameznimi besedilnimi signali. Z metodo grafičnega ponazarjanja besedila lahko odnose v literarnem besedilu prikažemo v enem samem trenutku, grafična ponazoritev podatkov pa prikaže soodnose, ki so drugače v besedilu raztreseni (Kordigel Aberšek 2008).

Pred odločitvijo o uporabi metode grafičnega ponazarjanja besedila moramo pogledati še razloge za in proti uporabi v razredu (prav tam):

Preglednica 1: Razlogi za odločitev oziroma proti odločitvi o uporabi metode grafičnega ponazarjanja besedila

Za	Proti
Preglednost odnosov učencem olajša razumevanje in vrednotenje literarnega besedila.	Z metodo podpiramo proces razumevanja literarnega besedila in je ne smemo uporabljati za zagotovitev metodološko razgibanega pouka.
Metoda je preprosta, cenena, ne potrebujemo veliko časa in didaktičnih pripomočkov.	
Učenci s težavami z verbalnim izražanjem svoje razumevanje besedila prikažejo z grafičnim kodom.	Naloge morajo zahtevati povezovanje besedilnih signalov z zunajbesedilnimi podatki in ne smejo biti prelahke.
Z oblikovanjem grafične podobe učenci besedila ne obnavljajo dobesedno.	
Razumevanje učenci izrazijo v sliki, kar omogoča razvijanje zmožnosti upovedovanja razumevanja in besedila.	

Vidimo lahko, da je za uporabo metode grafičnega ponazarjanja besedila pri pouku več dejstev kot *proti* njeni uporabi.

Strip

Bi lahko strip kot del metode grafičnega ponazarjanja besedila predstavljal najuspešnejšo metodo, ki bi fantom pomagala do polnejšega doživetja mladinskega literarnega besedila? Preden se lotimo dokazovanja, da lahko, moramo razčistiti metodološko vprašanje, kaj je strip kot likovno-literarna vrsta besedila, ki je blizu deškim (likovno)-literarnim interesom, ter kaj je strip kot produktivna literarnodidaktična metoda.

Strip kot likovno-literarna vrsta besedila, posebej primerna za bralne interese dečkov

Rojstvo stripovske industrije lahko pripišemo obdobju med letoma 1933 in 1941, z vsem znano zgodbo o *Supermanu*. Kljub temu pa korenine stripa segajo že v

devetdeseta leta 19. stoletja s stripi *The Yellow Kid*, *Katzenjammer Kids* in *Mutt and Jeff* (Wright 2001). Stripi so spremenili šestdeseta leta prejšnjega stoletja, postali so ena najprodornejših medijskih oblik popularne kulture in se razvili v del najstniške in odrasle fantazije (Porter et al. 2007).

Strip moramo razlikovati od grafičnih novel, ki se v literaturi tudi pogosto pojavljajo v kontekstu pripovedi slike in besede. Grafične novele so samostojne zgodbe, pripovedovane v stripovskem formatu. Od stripov se razlikujejo po tem, da za razliko od superherojskih stripov obravnavajo resnejše in nefikcijske teme, ki so prikazane v celoti. Vizualne komponente v grafičnih novelah olajšajo razumevanje besedila in zgodbe približajo bralcem vseh stopenj (Christensen 2007). Privlačne so mladim, v razredu pa jih lahko uporabljamo kot alternativo masovnim medijem (Schwarz 2002). Ob tem pa gre v grafični noveli, metodološko, za isto vrsto členjenja zgodbe na slike in besedilo kot pri stripu; kot navaja tudi Petruša (2008), je tudi pri grafični noveli potrebno brati besede in, manj očitno, tudi slike, saj le njihovo zaporedje ustvarja popolno gibanje skozi čas in prostor.

Strip je prva bralna izkušnja otrok, s katero širijo svoj horizont in potešijo željo po domišljiji, ki včasih presega njihovo starost (Tomić 1985). Bralci stripov si zapomnijo zgodbe, ki jih potegnejo v svet, o katerem berejo tako, da mislijo, da so tam z liki, ki so resnični – in prav to je po mnenju McClouda (2010) tisto, kar fante tako pritegne k stripu. Ker stripi in grafične novele postajajo vedno bolj razširjeni in popularni, so vedno bolj zastopani tudi v šolskih knjižnicah (Haynes 2009; Downey 2009), berejo pa jih ne le mladi, ampak tudi odrasli (Charbonneau 2005; Greyson 2007; Laycock 2005).

Zgodovinski pregled kaže, da so bili stripi dolgo obravnavani kot ničvredna popularna literatura mladostnikov, podobno kot hitra prehrana. Z leti pa se je umetnost, vključena v ustvarjanje stripov, razvila do točke, ko izraz grafična novela predstavlja vrhunsko grafično besedilo (Annet 2008).

Strip kot (produktivna) literarnodidaktična metoda

Strip je neke vrste dogajalna premica, ki na enem mestu združuje tako vizualne kot verbalne elemente, s čimer gradi na ravnotežju med vidom in sluhom. Bralcu daje možnosti multiplih perspektiv in situiranost tako znotraj kot zunaj zgodbe (Round 2007). Za razliko od večine tipov besedil strip ne temelji le na črkovnem tisku, temveč od bralcev zahteva združevanje več pomenskih nivojev in gradi povezave med različnimi besedilnimi elementi. V stripu večjo vlogo prevzame vizualno, ki informacije prenaša drugače kot besede (Hasset in Schleble 2007).

Strip zagotavlja dober vir različnih kreativnih možnosti pri pouku (Hall in Lucal 1999). Omenimo naj primer preučevanja karakterjev s pomočjo predhodnih interakcij in ustvarjanjem modernih interpretacij z vplivom stripov (Jackson et al. 2006), prav tako pa lahko na višjih stopnjah izobraževanja uporabljamo grafične novele, ki s svojo vizualnostjo pripomorejo k diskusiji o tem, kako je avtor prepletel razpoloženje in ton skozi slike (Frey in Fisher 2004). Uporaba stripa lahko učence popolnoma preseneti, kar učitelj lahko izkoristi za to, da se učenci bolj osredotočijo

na dano nalogo (Versaci 2001). Yang (2008) celo v članku v obliki stripa zagovarja uporabo grafičnih novel v razredu. Strip kot uspešno metodo doseganja pismenosti navajajo tudi številni drugi avtorji (Mori 2007; Silva 2009; Phelps 2011; Schwarz 2006; Moeller in Irwin 2012; Bloom 2011).

Z ustvarjanjem in izposajo svojih stripov se učenci podajo v raziskovanje literature. S tem raziskujejo tudi uporabo dialoga, jedrnatosti, dramskega dialoga in neverbalne komunikacije na zanimiv in živahen način. Snovanje stripa od učencev zahteva, da premišljeno uporabljajo primerne strategije, določijo glavne ideje svoje naloge in povzamejo svoje znanje v stripovski obliki. Učenci prikažejo informacije na način, ki poučuje in tudi zabava, obenem pa zajema tudi jezikovno in vizualno umetnost ter vsebinska področja. Učenci poročajo, da se ob delu s pomočjo stripa naučijo veliko več kot s pomočjo tradicionalnih metod (Morrison et al. 2002).

Metodologija

Opredelitev raziskovalnega problema

Raziskave kažejo, da so metode grafičnega ponazarjanja uspešne metode za spodbujanje branja in s tem bralne pismenosti, še posebej uspešna metoda grafičnega ponazarjanja besedila pa je strip. Še posebej izstopa dejstvo, da stripi fantom predstavljajo privlačno bralno izkušnjo. Na osnovi tega smo se odločili za kvalitativno raziskavo, s pomočjo katere smo:

1. preverili hipotezo o tem, da strip kot metoda interpretacije fantom omogoča globlje zaznavanje, razumevanje in vrednotenje mladinskega literarnega besedila,
2. preverili hipotezo, da fantje po uporabi stripa kot metode poglobljanja doživetja enako ali uspešneje kot deklice izrazijo svoje literarnorepcijsko doživetje mladinskega literarnega besedila.

Poudariti je treba, da literarno besedilo, uporabljeno v raziskavi, ni bilo izbrano po kriteriju fantom »bližjih« interesov, celo nasprotno: čeprav teorija (Van Ours 2008) opozarja, da naj bi fantje ne imeli interesa za fantazijska literarna besedila, so bili izbrani *Kraljevi smetanovi kolački*, ki so fantastično besedilo – pač po kriteriju primernosti stopnji recepcijske zmožnosti učencev in ker omogočajo recepcijski razvoj v območju učenčevega bližnjega razvoja.

Raziskovalne metode

Generalna metoda, ki smo jo uporabili, je študija primera, v okviru katere smo z uporabo igre dveh besed, pisanja domišljjskega binoma, asociacij, pisanja zgodb in ustvarjanjem domišljjskih svetov opravili intenzivno analizo uporabe stripa kot metode, ki fantom omogoča uspešnejšo interpretacijo mladinskega besedila. Raziskava temelji na kvalitativnih metodah literarnodidaktičnega raziskovanja. Za doseg ciljev smo uporabili metode, s katerimi učitelj pomaga otrokom do polnejšega doživljanja mladinskega literarnega besedila, med katerimi so: metoda preverjanja prvega zaznavanja in razumevanja ključnih besedilnih signalov;

metoda pojasnjevanja pojmov, razvrščanja in vrednotenja; metoda fokusiranja (metoda fokusiranja za razvijanje recepcijske zmožnosti zaznavanja, razumevanja in vrednotenja književnih oseb; metoda fokusiranja za razvijanje recepcijske zmožnosti zaznavanja, razumevanja in vrednotenja književnega prostora; metoda fokusiranja za razvijanje recepcijske zmožnosti zaznavanja, razumevanja in vrednotenja književnega časa; metoda fokusiranja za razvijanje recepcijske zmožnosti zaznavanja, razumevanja in vrednotenja književne motivacije); metoda razvijanja zmožnosti oblikovanja domišljjskočutne predstave; metoda poustvarjalnega branja; integracijska metoda; metoda strukturiranja besedil; metoda grafičnega ponazarjanja besedila in produktivne književnodidaktične metode.

Raziskovalni vzorec

Raziskava temelji na enostavnem neslučajnostnem namenskem vzorcu. Izvedli smo jo v 5. razredu podravske osnovne šole. V raziskavi, izvedeni 23. 5. 2012, je sodelovalo 17 učencev, od tega 9 dečkov (52,9 %) in 8 deklic (47,1 %), ki smo jih razdelili v šest skupin, v 3 skupine dečkov (50 %) in v 3 skupine deklic (50 %). S pomočjo razdelitve v skupine smo izenačili število ocenjevanih elementov.

Postopki zbiranja podatkov

Podatke smo pridobili z izvedbo štirih zaporednih učnih ur oz. dveh didaktičnih enot. Dve uri smo izvedli v okviru pouka slovenščine, dve uri pa pri likovni vzgoji. Pri učni uri iz slovenskega jezika smo obravnavali literarno delo Marthe Swintz: *Kraljevi smetanovi kolački* (Golob et al. 1999). Didaktično enoto smo medpredmetno povezali z dvema urama likovne vzgoje, kjer so učenci poustvarjali literarno besedilo, in sicer tako, da so ustvarjali stripe. Pri obeh predmetih so učenci delali po skupinah. Vzgojno-izobraževalno delo smo načrtovali v skladu z učnima načrtoma pri slovenskem jeziku (Kmecl et al. 2005) in likovni vzgoji (Tacol et al. 2004).

Pri pouku slovenščine so se učenci najprej igrali igro dveh besed, s čimer smo jih spodbudili k sproščanju domišljije, motivirali, umirili in pripravili na recepcijo literarnega besedila. Po skupinah, razdeljeni glede na spol, so pisali domišljjski binom, v katerem je bila ena beseda kralj, drugo pa smo pridobili s pomočjo asociacij. S tem smo jih spodbudili k pisanju zgodbe, ki bi se v taki domišljjski sliki lahko dogajala. Ustvarili so domišljjske svetove, ki so po njihovi ureditvi močno spominjali na literarni svet *Kraljevih smetanovih kolačkov*. Po koncu pisanja so si učenci po skupinah prebrali svoje zgodbe in izmed vseh izbrali eno, ki so jo predstavili celotnemu razredu. S tem se je v učencih začelo odpirati individualno pomensko polje, ki smo ga želeli pripraviti za prekrivanje s pomenskim poljem besedila. Sledila je napoved vzgojno-izobraževalnega cilja, s čimer smo iz osebnega konteksta prešli v literarno besedilo.

Najprej smo otrokom zgodbo pripovedovali, sledilo je branje, v okviru katerega so učenci besedilo doživeli v vsej njegovi razsežnosti. Čustveni odmor je doživetja in vtise poglobil, izjava po čustvenem odmoru pa je dokončno povezala literarno

doživetje z individualnim pomenskim poljem učencev, ki smo ga odstrli s pristno aktualizacijo problema v prvem delu učne ure. Sledilo je individualno branje, ki je omogočilo intimni stik posameznega učenca z besedilom. Učenci so se do besedila opredelili in do njega oblikovali svoj odnos. Za individualnim branjem so učenci po skupinah reševali delovni list, na katerem so bili koščki govora književnih oseb, ki so bili razvrščeni po naključnem vrstnem redu. Govor so pripisali osebi, ki ga govori v literarnem besedilu. S tem smo jih opozorili na besedilne signale, ki so jih ob svojem srečanju z literarnim besedilom prezrli, a so jih zmožni zaznati in upoštevati. Po tej nalogi smo preverili rezultate. Vsak učenec je z metodo poustvarjalnega branja prebral eno poved. Ob tem so sodelovali vsi učenci, saj so presojali, ali je bilo poustvarjalno branje njihovega sošolca ustrezno, in predlagali, kako bi ga bilo mogoče izboljšati. S tem smo oživili pomen literarnega besedila, saj so glasovi izrazili veliko pomenskih odtenkov, ki so bili ob tihem branju skriti. Delo so učenci nadaljevali s ponovnim, tokrat polglasnim branjem v dvojicah in z glasnim individualnim branjem učencev, ki so se javili za branje besedila.

Nato smo učence seznanili z metodo grafičnega ponazarjanja besedila, s stripom. S pomočjo projekcije smo jim razložili pomen stripovskih oblačkov. Sledilo je delo v trojicah. Vsaka skupina učencev je dobila plakat, na katerem so bili razporejeni deli besedila iz odlomka. Okoli besedila so narisali stripovske oblačke, ki so s svojo obliko sporočali čustva književnih oseb in način, na katerega je govorno povedal. Ko so končali, so besedilo s pomočjo oblačkov še enkrat prebrali, da so ugotovili, če so izbrali primeren oblaček. Na ta način smo jim olajšali zaznavanje besedilnih informacij, ki so drugače skrite v didaskalijah, saj so lahko zaznali in razumeli njihov pomen v kontekstu celotnega dramskega prizora.

Poglabljanje doživetja smo opravili v okviru likovne vzgoje, in sicer tako, da smo s poustvarjanjem literarni svet razširili do meje učenčeve domišljije. Kot metodo poustvarjanja smo uporabili strip, natančneje metodo risanja. Lastna kreativnost je v učencih spodbudila občutljivost in dovzetnost za recepcijo *Kraljevih smetanovih kolačkov*, prav tako pa tudi literature nasploh. S pomočjo pripomočkov iz faze interpretacije besedila so skupine učencev ustvarile svoj strip, ki so ga izdelovali po vnaprej zastavljenih kriterijih, s čimer so svoje literarno doživetje posredno izrazili. Tako smo dosegli, da so učenci privzeli mesto avtorja besedila in na ta način bolje razumeli njegov položaj, sporočilo pisnega in likovnega pripovedovanja in s tem tudi njun pomen.

Učenci so lahko ustvarili svoj svet, v katerem so imeli možnost upovediti svoj odnos do stvarnosti. Prestavili so se v razpoloženje, podobno ali identično razpoloženju v Swintzovih *Kraljevih smetanovih kolačkih*, in s tem presegli svojo fiksacijo na zunanje dogajanje, saj so začeli opažati motivacijo za ravnanje literarnih oseb. S širitvijo didaktične enote pri slovenščini v didaktično enoto likovne vzgoje smo učencem zagotovili dovolj časa, da so brez hitenja opravili refleksijo o literarnoestetskem doživetju.

Merske karakteristike raziskave

Veljavnost raziskave smo zagotovili v procesu opredelitve in načrtovanja ter v procesu zbiranja in analize. Raziskava natančno razlaga proučevani pojav, ugotovljeni, pojasnjeni in utemeljeni so vzročni odnosi. S svojo subjektivno presojo nismo spreminjali zbranih informacij oz. nismo vplivali na potek zbiranja informacij.

Zanesljivost smo zagotovili z natančnimi, enopomenskimi in specifičnimi navodili.

Objektivnost smo zagotovili tako, da med raziskavo nismo subjektivno vplivali. Iz merjenja izkazanega znanja smo izključili subjektivni vpliv pri ocenjevanju rezultata. Interpretacija rezultatov ni bila odvisna od subjektivne presoje, kar pomeni, da razlage nismo prilagajali okoliščinam, vse instrumente raziskave smo interpretirali enako. Upoštevali smo tudi tri kriterije o kakovosti zbiranja informacij: transparentnost, skladnost in vpliv raziskovalca.

Postopki obdelave podatkov

Podatke kvalitativne raziskave smo obdelali s pomočjo analize in interpretacije. Končni sklepi oz. razlage preučevanega pojava temeljijo tako na delu analiziranih podatkov kot tudi na celotnem gradivu. Rezultate smo temeljito in večkrat preučili. Vsak oblikovan sklep smo podprli s podatki, ki smo jih zbrali med raziskovalnim procesom. Obdelavo podatkov smo izpeljali tako, da se zbiranje podatkov, njihovo analiziranje in interpretiranje ves čas prepletajo.

Rezultati in interpretacija

Zaradi lažje interpretacije uspešnosti dečkov in deklic smo točkovali rezultate vseh skupin, sešteli rezultate skupin deklic in rezultate skupin dečkov ter jih prikazali v preglednicah.

Metoda stripa v fazi interpretacije literarnega besedila

Preglednica 2: Število (f) in strukturni odstotki (f %) točk skupin deklic in dečkov, ki kažejo razlike med spoloma, pokazane pri interpretaciji literarnega besedila ob uporabi metode stripa

Rezultati v fazi interpretacije literarnega besedila	Deklice		Dečki		Možnih točk	
	f	f %	f	f %	f	f %
Pravilen izbor govorca.	60	100,0	60	100,0	60	100,0
Primeren izbor govora.	58	96,7	58	96,7	60	100,0
Število primerno izbranih oblačkov.	53	88,3	55	91,7	60	100,0
Število inovativnih oblačkov.	18	30,0	19	31,7	60	100,0
Napredek v stopnji interpretativnega branja.	1,5	30,0	1,6	31,2	5	100,0

Pravilen izbor govorca in primeren izbor govora smo ocenjevali glede na pravilnost ali nepravilnost odgovora. V primeru pravilnega odgovora so učenci dobili točko, v primeru nepravilnega odgovora pa ne. Prav tako so učenci dobili točko za primerno izbran oblaček, v nasprotnem primeru točke niso dobili.

Inovativni oblački so oblački, ki jih učencem v sklopu projekcije nismo pokazali, a so si jih izmislili sami (npr. oblaček v obliki kolačka, ko kralj govori o oblačkih). Za vsak inovativen oblaček so učenci dobili eno točko; če inovativnega oblačka niso narisali, točke niso dobili.

Napredek v stopnji interpretativnega branja smo ocenjevali s pomočjo ocenjevalne lestvice, pri čemer je ocena 1 predstavljala najnižjo stopnjo interpretativnega branja oziroma branje, ki ni interpretativno, ocena 5 pa najvišjo stopnjo interpretativnega branja. Napredek smo izračunali s pomočjo razlike končne stopnje interpretativnega branja in prvega interpretativnega branja.

Tako deklice (100 %) kot dečki (100 %) so med koščki govora v vseh primerih pravilno izbrali osebo, ki govori izbran del besedila. Nekoliko manj uspešni so bili oboji pri izboru načina govora, a so se tako deklice (96,7 %) kot dečki (96,7 %) enako dobro odrezali. Oboji, tako deklice kot dečki, so se reševanja naloge lotili tako, da so se v skupini o rešitvi posvetovali, šele nato so izpolnjevali svoje delovne liste. Pri odločanju so bile suverenejšje deklice, z reševanjem delovnih listov so končale prej kot dečki. Rezultati kažejo, da je poimenovanje načina govora z besedo za deset let stare otroke težka naloga.

Dečki (91,7 %) so bili v izbiranju primernih oblačkov nekoliko uspešnejši kot deklice (88,3 %), prav tako so bili pri svojem delu inovativnejši. Deklice so bile pri risanju oblačkov nekoliko bolj zadržane, saj so raje risale oblačke, za katere so bile prepričane, da so primerni. Dečki so bili manj zadržani in so pri svojem delu bolj tvegali, kar se jim je v veliki meri obrestovalo. Zdi se, da bi utegnili biti primerna rešitev uporaba grafičnega koda. Rezultati uporabe metode stripa v ta namen kažejo razliko med dečki in deklicami. Pokazalo se je namreč, da je metoda grafičnega oblikovanja, natančneje stripa, za dečke primernejša. To se kaže tudi pri večjem številu inovativnih oblačkov (dečki 31,7 %, deklice 30,0 %), ki so bili v vseh primerih pravilno izbrani. Če so bile še pri prejšnjem koraku deklice hitrejše in enako uspešne kot dečki, so se pri delu z oblački bolj izkazali dečki, ki so pri delu bolj uživali, prav tako pa so bili hitrejši od deklic.

Deklice so bile, splošno gledano, bolj večje interpretativnega branja kot dečki. Kljub temu pa je delo z oblački dečkom (79,0 %, deklicam 77,8 %) omogočilo boljše razumevanje besedila, kar se je videlo v napredku v stopnji interpretativnega branja. Pred delom z oblački so dečki pri branju kazali veliko mero negotovosti, niso se želeli izpostavljati. Deklice s tem niso imele težav. Bile so bolj spontane, bolj so se vživele v besedilo. Po razlagi načina govora s pomočjo delovnega lista in vizualizacije s stripovskimi oblački so dečki postali bolj prepričani vase, besedilo so bolje razumeli, zaradi česar so se vanj tudi lažje vživele in ni jim bilo več nerodno brati, saj so vedeli, da berejo na primeren način.

Metoda stripa v fazi poglobljanja doživetja

Preglednica 3: Število (f) in strukturni odstotki (f %) točk skupin deklic in dečkov, ki kažejo razlike med spoloma, pokazane pri delu pri urah likovne vzgoje

Rezultati v fazi poglobljanja doživetja	Deklice		Dečki		Možnih točk	
	f	f %	f	f %	f	f %
Ustrezen izbor kadra in slike.	4	66,7	4	66,7	6	100,0
Ustrezen izbor poteka.	6	100,0	4	66,7	6	100,0
Besedilo omogoča razumevanje zgodbe.	4	66,7	3	50,0	6	100,0
Izrazna obrazna mimika.	5	83,3	4	66,7	6	100,0
Izrazna govorica telesa.	4	66,7	3	50,0	6	100,0
Ustrezen izbor oblačka.	3	50,0	2	33,3	6	100,0
Nakazovanje čustev z obliko pisave.	3	50,0	4	66,7	6	100,0
Ustrezno ustvarjanje svetov.	1	16,7	1	16,7	6	100,0

Delo v fazi poglobljanja doživetja smo ocenjevali na vnaprej določenih področjih – ustrezen izbor kadra in slike, ustrezen izbor poteka zgodbe, besedilo, zapisano v oblačkih, omogoča razumevanje zgodbe, človeške figure imajo ustrezno obrazno mimiko in govorico telesa, ustrezen izbor oblačka, nakazovanje čustev z obliko pisave in ustrezno ustvarjanje svetov. Vsako področje smo ocenjevali s pomočjo šeststopenjske ocenjevalne lestvice, kjer 1 točka pomeni najmanj uspešno delo, 6 točk pa najbolj uspešno delo.

Iz preglednice je razvidno, da so bile pri urah likovne vzgoje uspešnejše deklice (72,2 %, dečki 54,2 %), in sicer za 10,4 %.

Dečki in deklice so bili enako uspešni pri ustreznem izboru kadra in slike (oboje 66,7 %) ter ustreznem ustvarjanju domišljijjskih svetov (oboje 16,7 %). Pri ustreznem izboru kadra in slike so imeli dečki kar nekaj težav. Največja težava jim je bila dogovarjanje o tem, kateri je pravi trenutek, ki ponazarja določeno fazo književnega dogajanja, torej slika pravega trenutka, pri deklicah pa je večjo težavo predstavljal način izvedbe risanja kadra in slike, saj so največ pozornosti usmerjale estetiki svojega dela in ne toliko sami ustreznosti – to kaže na to, da so se v svojem delu dečki bolj ukvarjali z literarnim besedilom, deklice pa z estetskostjo izdelka. Metoda stripa je torej primernejša literarnodidaktična metoda za dečke.

Kljub različnim težavam so bili dečki in deklice v svojem delu enako uspešni. Enako uspešna oz. neuspešna sta bila oba spola pri ustreznem ustvarjanju svetov. Tako dečkom kot deklicam je šlo ustvarjanje svetov slabše od rok, ko smo jih o tem, če so ustvarili primeren svet, povprašali, pa so odvrnili pritrdilno, kar kaže na to, da se učenci v petem razredu še slabše zavedajo pomembnosti in vpliva svetov, ki jih ustvarjajo. V procesu vrednotenja likovnih izdelkov so vse skupine kljub pogovoru o ustvarjanju svetov zatrdile, da so ustrezno ustvarile svetove. Dečki (66,7 %) so bili boljši od deklic (50,0 %) le pri nakazovanju čustev z obliko pisave. V likovnem ustvarjanju stripa so se prav na tem mestu pokazali rezultati dela pri urah slovenskega jezika, saj so dečki uporabili znanje, ki so ga pridobili v predhodnih urah. Kar ob tem preseneča, so slabi rezultati pri izboru oblačkov, saj je uspešnost

deklic znašala 50,0 %, dečkov pa 33,3 %. Ko smo se z učenci pri vrednotenju likovnih izdelkov pogovorili o slabši uspešnosti pri izboru ustreznih oblačkov, so vse skupine povedale, da so se bolj osredotočali na vse druge elemente stripa, obliko oblačkov pa so zanemarili, saj so bili po uri slovenskega jezika prepričani, da bodo to nalogo samodejno pravilno opravili.

Strip je neke vrste dogajalna premica, ki prikazuje siže literarnega dogajanja. Deklice so bile od dečkov boljše pri stripu kot dogajalni premici (deklice 100,0 %, dečki 66,7 %) in izboru besedila, ki je pripomoglo k ustreznem razumevanju zgodbe (deklice 66,7 %, dečki 50,0 %). Največ težav je dečkom pri izboru poteka povzročala želja po izvirnosti, saj so bili pri razdeljevanju lista na prostorčke inovativnejši kot deklice, kljub temu pa jim je probleme povzročala orientacija, zaradi česar so se zapletali, se reševali z risanjem puščic, a jim to kljub vsemu ni pomagalo. Nekoliko uspešnejše pri izboru besedila, ki je pripomoglo k ustreznemu razumevanju zgodbe, so bile prav tako deklice. Obojim je težave povzročalo, da so morali iz besedila izluščiti najpomembnejše informacije, ki bodo bralcu ob kombinaciji s sliko nudile smiselno dogajanje, ki ga bodo naslovniki lahko razumeli in doživeli v enaki meri kot odlomek iz berila.

Deklice so bile od dečkov prav tako uspešnejše v izboru slike (deklice 100,0 %, dečki 83,3 %), risanju izrazne obrazne mimike (deklice 83,3 %, dečki 66,7 %) in izrazne govorice telesa (deklice 66,7 %, dečki 50,0 %). Tako dečki kot deklice so se pri omenjenih elementih stripa maksimalno potrudili. Razlog za večjo uspešnost deklic lahko vidimo v tem, da imajo učenke raje likovno vzgojo; to so dečki pri vrednotenju likovnih izdelkov izrazili tudi sami. Dejali so, da so deklice pri risanju boljše od njih, saj pri tem bolj uživajo, oni pa imajo raje športno vzgojo in ne znajo risati tako dobro kot deklice.

Diskusija

Raziskave kažejo, da lahko primanjkljaj, ki ga dečki kažejo s tem, ko v bralni pismenosti dosegajo slabše rezultate od deklic, uspešno nadoknadimo z njim primerno uporabo didaktičnih metod tako pri urah slovenskega jezika kot tudi pri drugem vzgojno-izobraževalnem delu.

Rezultati eksperimenta pri književni vzgoji v okviru slovenskega jezika so pokazali, da je ena izmed teh metod tudi metoda grafičnega ponazarjanja besedila – strip.

S pomočjo skrbno načrtovanega dela, ki smo ga prilagodili dečkom, smo uspešno premostili razliko med spoloma. Ne le da so dečki bili enako uspešni kot deklice, v nekaterih primerih so bili celo uspešnejši. Da pa način dela, ki smo ga izbrali, ni ustrezal le dečkom, temveč tudi deklicam, kaže napredek pri interpretativnem branju, saj so tudi deklice po delu z metodo grafičnega ponazarjanja besedila odlomek prebrale uspešneje. Tako dečki kot deklice so se pri vseh izvedenih urah učili dela v skupinah, saj so naloge reševali s skupnimi močmi, ne individualno,

in pri tem bili uspešni. Oboji so pri delu uživali, dečki pa so po koncu izvedbe še posebej izpostavili, da jim je bilo delo všeč, kar pomeni, da smo jim delo resnično primerno in uspešno prilagodili.

Pri urah likovne vzgoje so bile, splošno gledano, uspešnejše deklice. Pri vrednotenju likovnih del se je pokazalo, da imajo deklice na področju likovne vzgoje več predznanja kot dečki, kar jim je pri ustvarjanju stripov tudi pomagalo. Dečki so se bolj ukvarjali s samo tehniko risanja kot s tem, kaj je njihova naloga. S tem so svojo pozornost preusmerjali na tiste elemente, ki z zornega kota raziskave niso bili tako pomembni.

Kljub vsemu pa se je tudi v likovnih delih pokazala uspešnost prilagojenega dela pri slovenskem jeziku, saj so dečki pri interpretaciji veliko bolje in aktivneje sodelovali, kot so to pokazali na likovnih izdelkih; to kaže na to, da je dečkom interpretacija besedila s pomočjo metode grafičnega ponazarjanja besedila uspešno pomagala doseči zastavljeni cilj. Ovira se je pokazala v sami likovni izvedbi, na kar pa v procesu načrtovanja vzgojno-izobraževalnega dela nismo računali.

Možnosti in priložnosti za prilagoditev vzgojno-izobraževalnega dela dečkom je veliko. Za to vedno ne potrebujemo veliko časa; na videz majhna sprememba lahko dečkom zelo olajša delo in razumevanje, od učiteljev pa je odvisno, ali bodo z malo truda omogočili velike spremembe.

Maja Kerneža

Metka Kordigel Aberšek, PhD

Comics – a method that allows boys deeper experience of children’s literature

Reading literacy is a key competence for the success of the individual in the world today. PISA 2009 results show that girls are more successful in achieving reading skills. So how to help boys be more successful in reading? The main topic of the article refers to the comic book, which could be a method of interpretation that would allow boys a deeper awareness, understanding and evaluation of youth literacy and help them to become equal or better than girls in expressing their literary-reception experience. We looked at comic books as a literary art text type, especially suitable for boys’ reading interests and as productive literary didactic method. General method that was used is a case study within which a game between two words, writing fantasy binom, associations, writing stories and creating imaginary worlds were used. We obtained data by carrying out two consecutive didactic units – one in Slovene class and one in art class. After reading Martha Swintz’s literary work *The King’s Creampuffs* and after being acquainted with characteristics of comic books, the students used their new knowledge to draw comic book speech bubbles around the parts of the text they read. This allowed

them to detect information, hidden in stage directions, more easily. The literary world was expanded to the limits of imagination through creating in groups, when they turned the text into comic form, using the method of drawing. The research is based on qualitative literary didactic methods that helped children master the fuller experience of youth literary text. Research data were processed using analysis and interpretation. Final conclusion of the studied phenomenon is based on the analyzed data, as well as on the entire material. In the phase of interpretation of literary work, we evaluated the correct selection of the speaker and the appropriate selection of speech (comic speech bubble) and the progress level of interpretative reading. During the deepening of experience phase we evaluated the appropriate selection of scene and pictures, selection of the story timeline, text written in the comic speech bubbles, enabled story understanding, facial expressions and body language, appropriate selection of comic speech bubbles, indicated feelings with appropriate font design and appropriate literary world creation. Through the proper use of teaching methods and carefully planned work the boys' shortcomings were successfully overcome and the differences between sexes reconciled. Not only were the boys as successful as girls, in some cases they were even more effective, and the way of work also suited girls. To adapt to this kind of work teachers don't need much time, but they can make work and understanding easier for their male students. With just a little effort major change can be achieved.

VIRI IN LITERATURA

Annet, Dough. 2008. Implementing Graphic Texts into the Language Art Classroom. V *A publication of the Minnesota Council of Teachers for English: celebrating 47 years of professional conversation and continuing education*, (ur.) William D. Dyer, John Banschbach, 150–175). Mankato, Minnesota English Journal.

Bloom, Erin. 2011. *Super Books! Using Comic and Graphic Novels to Enhance Literacy Instruction*. Pridobljeno 22. 5. 2012. <http://www.tip.sas.upenn.edu/curriculum/units/2011/01/11.01.01.pdf>.

Brozo, William G., Shiel, Gerry, Topping, Keith. 2008. Engagement in reading: Lessons learned from three PISA countries. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 51 (4): 304–315.

Buchman, Claudia, DiPrete, Thomas A., McDaniel, Anne. 2008. Gender Inequalities in Education. *Annual Review of Sociology*. 34: 319–337.

Cavazos Kottke, Sean. 2006. Five Readers Browsing: The Reading Interests of Talented Middle School Boys. *Gifted Child Quarterly*. 50 (2): 132–147.

Charbonneau, Olivier. 2005. Adult Graphic Novels Readers: A Survey in a Montreal Library. *Young Adult Library Services*. 3 (4): 39–42.

Christensen, Lila L. 2007. Graphic Global Conflict: Graphic Novels in the High School Social Studies Classroom. *Social Studies*. 97 (6): 227–230.

Crawford, Philip. 2004. A Novel Approach: Using Graphic Novels to Attract Reluctant Readers. *Library Media Connection*. 22 (5): 26–29.

- Downey, Elizabeth. M. 2009. Graphic Novels in Curriculum and Instruction Collections. *American Library Association*. 49 (2): 181–188.
- Frey, Nancy, Fisher, Douglas. 2004. Using Graphic Novels, Anime, and the Internet in an Urban High School. *The English Journal*. 93 (3): 19–25.
- Gambell, Trevor, Hunter, Darryl. 2000. Surveying gender differences in Canadian school literacy. *Journal of Curriculum Studies*. 32 (5): 689–719.
- Golob, Berta, Kordigel, Metka, Saksida, Igor. 1999. *Na krilih besed: slovensko berilo za četrty razred*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Greyson, Devon. 2007. GLBTQ content in comics/graphic novels for teens. *Collection Building*. 26 (4): 130–134.
- Guthrie, John T., Hoa, A. Laurel W., Wigfield, Allan, Tonks, Stephen, Humenick, Nicole M., Littles, Erin. 2007. Reading motivation and reading comprehension growth in the later elementary years. *Contemporary Educational Psychology*. 32 (3): 282–313.
- Hall, Kelley J., Lucal, Betsy. 1999. Tapping into parallel universes: using superhero comic books in sociology courses. *Teaching Sociology*. 27 (1): 60–66.
- Hassett, Dawnene D., Schleble, Melissa B. 2007. Finding Space and Time for the Visual in K-12 Literacy Instruction. *English Journal*. 97 (1): 62–68.
- Haynes, Elizabeth. 2009. Getting Started with Graphic Novels in School Libraries. *Library Media Connection*. 27 (4): 10–12.
- Jackson, Roy, Karp, Jessica, Patrick, Ellen, Thrower, Amanda. 2006. *Social Constructivism Vignette*. Pridobljeno 20. 5. 2012. <ftp://ftp.uwc.ac.za/users/DMS/CITI/New%20PHd%20folder/Social%20Constructivism%20-%20Ebook.htm>.
- Kavanagh, Jeannette. 2007. *Literacy Gap Between Boys & Girls – Boy-friendly Educational Approaches for Disinterested Male Students*. Pridobljeno 24. 1. 2011. <http://jeannette-kavanagh.suite101.com/boys-education-a18511>
- King, Kelley, Gurian, Michael. 2006. With Boys in Mind / Teaching to the Minds of Boys. *Teaching to Student Strengths*. 64 (1): 56–61.
- Kmecl, Matjaž, Poznanovič, Mojca, Bešter, Marija, Honzak, Mojca, Ivšek, Milena, Krakar Vogel, Boža, Kranjc, Simona, Pivec Legvart, Polona, Križaj Ortar, Martina, Saksida, Igor. 2005. *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Kordigel Aberšek, Metka. 2008. *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Laycock, D. 2005. Developing a graphic novel collection. *Synergy*. 3 (2): 50–54.
- McCloud, Scott. 2010. *Kako nastane strip: pripovedne skrivnosti stripa, mange in risanega romana*. Ljubljana: Društvo za oživljanje zgodbe 2. koluta: Društvo za širjenje filmske kulture KINO!.
- Merisuo Storm, Tuula. 2006. Girls and Boys Like to Read and Write Different Texts. *Scandinavian Journal od Educational Research*. 50 (2): 111–125.
- Moeller, Robin, Irwin, Marilyn. 2012. Seeing the Same: A Follow-Up Study on the Portrayals of Disability in Graphic Novels Read by Young Adults. *School Library Media Research*.

15 (b. p.). Pridobljeno 22. 5. 2012. http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slr/vol15/SLR_SeeingtheSame_V15.pdf.

Mori, Maryann. 2007. Graphic Novels: Leading the way to teen literacy and leadership. *Indiana Libraries*. 26 (3): 29–32.

Morrison, Timothy G., Bryan, Gregory, Chilcoat, George W. 2002. Using student-generated comic books in the classroom. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 45 (8): 758–767.

OECD Pisa 2009 – Prvi rezultati. 2010. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Pečjak, Sonja, Bucik, Nataša. 2004. Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*. 13 (4): 33–54.

Pečjak, Sonja, Bucik, Nataša, Peštaj, Martina, Podlesek, Anja, Pirc, Tina. 2010. Bralna pismenost ob koncu osnovne šole – ali fantje berejo drugače kot dekleta? *Sodobna pedagogika*. 61 (1): 86–102.

Pečjak, Sonja. 2011a. Bralna pismenost slovenskih učencev v PISI 2009 – analiza skozi prizmo razvitosti kompetence "učenje učenja". *Šolsko polje: revija za teorijo in raziskave vzgoje in izobraževanja*. 22 (5/6): 69–88.

Pečjak, Sonja. 2011b. Razvoj zgodnje pismenosti ter individualizacija in diferenciacija dela v prvem razredu osnovne šole. V *Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi*, (ur.) F. Nolimal, 61–80. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Phelps, Valarie L. 2011. *Pedagogy of Graphic Novels*. Pridobljeno 22. 5. 2012. <http://digitalcommons.wku.edu/theses/1065/>.

Plevnik, Tatjana, ur. 2010. *Razlike med spoloma pri izobraževalnih dosežkih: študija o položaju v Evropi in sprejetih ukrepih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Porter, Lynnette, Lavery, David, Robson, Hillary. 2007. *Saving the World: A Guide to Heroes*. Toronto: ECW Press.

Round, Julia. 2007. Visual Perspective and Narrative Voice in Comics: Redefining Literary Terminology. *International Journal of Comic Art*. 9 (2): 316–329.

Schwarz, Gretchen E. 2002. Graphic novels for multiple literacies. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 46 (3). 262–265.

Schwarz, Gretchen. 2006. Expanding Literacies through Graphic Novels. *English Journal*. 95 (6). 58–64.

Silva, Jessica. 2009. Graphic Content: Interpretations of the Rwandan Genocide through the Graphic Novel. Pridobljeno 21. 5. 2012. http://lifestoriesmontreal.ca/files/Jessica_Silva_Graphic%20Content%20-%20Interpretations%20of%20Rwandan%20Genocide%20Through%20the%20Graphic%20Novel.pdf.

Snowball, Clare. 2005. Teenage Reluctant Readers and Graphic Novels. *Young Adult Library Services*. 3 (4): 43–45.

Tacol, Tonka, Karim, Silva, Frelih, Črtomir, Rimele, Oto, Kramberger, Albin, Klančnik, Robi, Markočič, Vlasta, Puvar, Rozika, Šimenc Mihalič, Irena. 2004. *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Likovna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.

Taylor, Donna Lester. 2004. Not just boring stories: Reconsidering the gender gap for boys. *Journal of adolescent & adult literacy*. 48 (4): 290–298.

- Tomić, Svetozar. 1985. *Strip, poreklo i značaj*. Novi Sad: Štamparija forum.
- Ujjié, Joanne, Krashen, Stephen D. 1996. Comic Book Reading, Reading Enjoyment, and Pleasure Reading among Middle Class and Chapter 1 Middle School Students. *Reading Improvement*. 33 (1): 51–54.
- Van Ours, Jan C. 2008. When do children read books? *Education Economics*. 16 (4): 313–328.
- Versaci, Rocco. 2001. How Comic Books Can Change the Way Our Students See Literature: One Teacher's Perspective. *The English Journal*. 91 (2): 61–67.
- Worthy, Jo, Moorman, Megan, Turner, Margo. 1999. What Johnny likes to read is hard to find in school. *Reading Research Quarterly*. 34 (1). 12–27.
- Wright, Bradford W. 2001. *Comic Book Nation: The Transformation of Youth Culture in America*. Maryland: The Johns Hopkins University Press.
- Yang, Gene. 2008. Graphic Novels in the Classroom. *Language Arts*. 85 (3): 185–192.

Maja Kerneža, Osnovna šola Jožeta Hudalesa, Jurovski Dol,
maja.kerneža@gmail.com

Dr. Metka Kordigel Aberšek, Pedagoška fakulteta, Univerza v Mariboru,
metka.kordigel@um.si
